

PERVERTED GIRL-FANTASIES

The literary games and ironies of Anne-Marie Berglund's writings

KAJSA WIDEGREN AND LINNEA ISBERG

Keywords

Anne-Marie Berglund, age, girlhood, spatiality, nomadism, queer time, reflexive writing, literature

Summary

This article examines short stories by the Swedish writer Anne-Marie Berglund (1952-). The starting point for the article is the possibility of a literary deconstruction of the stable, chronologically aging and developing subject. By analysing girlhood, not foremost as an age category, but rather as nomadic subjectivity, a getting-away-from feminine adulthood, we observe how Berglund and the characters of her writings find ways to escape from, play with and undermine, or in other ways resist, the seriousness and limitations of adulthood.

The theoretical work of Rosi Braidotti, with the concept nomadic subjects, is used in the article to link thinking, emotions and fantasies as important aspects of the literary analysis of age, not as stable, biological ground, but as contextual states of body and mind. Judith/Jack Halberstam and Sara Ahmed's theorizations of queer time and space, and their deconstruction of life narratives are also used to point out the disruptions and spaces that are created in Berglund's short stories.

The article identifies three different important themes in Berglund's work, presented in three parts. The first is "Nomadic age - time and place", a section which examines how adulthood capacities are found in girl characters that need to run away in order to escape age-normativity. The second is "Spatialities" that examines the agency of rooms and objects in Berglund's short stories, and the third part analyses the ironic mirroring of the European culture of seriousness. We also identify a meta-perspective on writing, where the literary texts open up for a linking of creativity, embodiment and critique of psychoanalytical discourses on hysteria and the woman writer as an intruder and paradox in the literary landscape. This meta-perspective occurs throughout the entire work of Berglund, commenting on the multiple ways her characters resist and undermine restrictions of the writing woman.

I Anne-Marie Berglunds författarskap finns flickor i många åldrar, ständigt rörliga och föränderliga. Med utgångspunkt i nomadisk och queer teori närmar sig Kajsa Widegren och Linnea Isberg Berglunds lekfulla och maktkritiska texter i en artikel som också till språk och form intar ett reflexivt förhållningssätt.

PERVERSA FLICKFANTASIER

Anne-Marie Berglunds textlekar, rumsligheter och ironier

KAJSA WIDEGREN OCH LINNEA ISBERG

Från: Kajsa Widegren

Ämne: abstract TGV

Datum: 9 april 2012 22.20.55 CEST

Till: Linnea Isberg

Och så kastar jag mig ut:

Om Anne-Marie: Inte ett spår av/det lögnaktigt/uppdiktade/motsatsförhållandet/mellan/naivitet och cynism Det ena är inte det andras stackars rödklösta lillasyster Det tovar ihop sig/i en oborstad härva

Sedan 1977 har Anne-Marie Berglund (född 1952) gett ut sina korta, och ibland lite längre texter i olika former: noveller, prosalyrik, dikter (allt färre dikter dock ju längre tiden gått). Så många texter, ibland uppåt trettio stycken i en och samma bok, men sammanlänkade av tematiska stråk: resande, möten, ensamma rum på slitna hotell, djur, identitet, hemlöshet. Berglund låter orden leka sig fram. Är det orden eller karaktärerna som är hemlösa? Flickan

figurerar i bakgrund, förgrund, mellan och runtomkring. Hon finns där som en trickster, ständigt rörlig.¹

Berglund har ett sätt att skriva, att låta orden flyta och lyfta, röra sig: med en kritisk, och ofta ironisk blick på världen och dess ordningar. Flickorna i hennes texter figurerar som karaktärer, som tillstånd och tillbakablickar men också som ett lekfullt sätt att skriva: att skriva hemlöshet, uppror, oordning och anpassningsvägran.² Istället för att distansera oss från Berglunds skrivsätt vill vi arbeta in det i vår egen text om hennes författarskap. Detta är ett sätt att analytiskt närma sig den litterära performativitet som hennes texter bär på: att som Hanna Hallgren föreslår låta den akademiska texten dela den litterära textens självreflexivitet, dess pekande mot sin egen tillblivelse, texten som händelse.³

Det finns ingen tidigare forskning om Berglund, men de kommentarer som finns om hennes författarskap skriver in henne i en svensk bekännelsestradition.⁴ Vi vill läsa detta egenartade författarskap med en förståelse för ordens affirmativa kraft, dess kreativa potential. Med en sådan läsart blir beteckningen bekännelselitteratur inte annat än ett hämmande av analyserna, ett sätt att föra dem tillbaka till en referentialitet, till forandet och fixerandet av subjektivitet.⁵ Vi placerar Berglunds författarskap i en kamp om, och med, ordens makt. En kamp som till exempel den franska författaren och teoretikern Hélène Cixous också har beskrivit.⁶ Att omformulera världen genom ord och inte minst – att ta plats på en litterär arena. Men visst, det är många av Berglunds texter som beskriver sexuella möten, ett av de centrala temana i 1970-talets kvinnliga bekännelselitteratur.

Dagdrömmar, sexuella fantasier och möten. Lek med språk och litterära traditioner. Ironier. Berglunds litterära landskap bildas i mötet mellan dessa teman. I denna artikel tänker vi oss en analytisk snitslad bana genom Berglunds författarskap: första anhalten är ålder, så centralt för flickforskningen, som ser både kön och ålder som maktordningar att analysera och dekonstruera.⁷ Därefter belyses det slutna rummet som tema i Berglunds texter samt den form av metarum som språket formar. Sista stoppet är det motstånd, de underminerande och kringgående rörelser som Berglund gör kring det Anna Lundberg kallar för ”allvarskultur”.⁸ Det är en mycket specifik form av lekfull postmodernism som Berglund utformar när hon ställer upp sin skrattspegel framför en allvarlig europeisk kulturtradition. Berglund återkommer ständigt till en metafiction, där skrivandet, läsandet och de skiftande relationerna mellan berättare och berättelse, återberättare och ryktesspridare, problematiserar relationen mellan text och liv. Här ett exempel:

Bäste Jürgen

Jag kom att läsa idag i senaste numret av tidskriften *Divan* din artikel, som visade sig handla just om mig själv. När jag kom hem skrev jag ner dessa, här bifogade, inlevelser, vilka gav mig lindring för en kort stund och en känsla av att jag lyckats ringa in något (eller heter det kringgå?).⁹

Detta stycke är hämtat från inledningen av novellsamlingen *Raserier* (1994) och dyker rakt in i kritiken av en läsart som gör läsaren till analytiker och författaren till analysand, med andra ord; en biografisk läsning. Stycket refererar till den psykoanalytiska kulturtidskriften *Divan* och frammanar en bild av en kamp mellan författaren och den manliga skribentens psykoanalytiskt inspirerade tolkning av hennes text. Men också: en genial dubbeltidighet som Berglund skapar här genom att likställa att ”ringa in” - som i att sätta fingret på, definiera, avgränsa - med att ”kringgå” - som ett undanmanövrerande och smitande. Detta innebär inte bara en kritik mot olika försök att definiera och kategorisera utan visar i en enda rörelse hur omöjligt det är att ringa in utan att också skapa begränsningar. Kort sagt en elegant kritik av kategoriserandet och definierandet som praktik. Elegant - trots - eller kanske just för, att den är formulerad som en något förvirrad fråga.

I denna artikel använder vi kringgåendet när vi talar om flickskap, inte avgränsat som biologiskt grundad ålderskategori. Vi ser snarare flickskap som nomadiskt, inte något som läggs bakom en i en prydligt avslutad fas av livet, utan ett tillstånd som dyker upp, infiltrerar och underminerar normativ vuxenhet och en manligt kodad allvarskultur. Syftet med artikeln är att analysera flickskap i Berglunds författarskap. Från den första novellsamlingen *En ödets gunstling* (1980) fram till den senaste prosasamlingen *Dagen då jag tog ledigt från romanen: metoder* (2002) med avstickare och plötsliga stopp i *Flicklekar* (1983), *Dam med dåligt rykte på sin vanliga runda* (1991) och *Raserier* kommer vi följa efter dessa flickor, ringa in eller kringgå dem, eller både och.¹⁰

Teori och metod: nomadisk ålder, nomadisk läsning

Den australiensisk-italienska filosofen Rosi Braidotti och hennes nomadiska teori är en kritik av synen på det mänskliga subjektet som enhetligt och autonomt. Hennes intresse för text, minne, berättelser och kreativitet samt hennes kroppsnära feministiska teori gör henne till ett bra resällskap för Berglunds rastlösa karaktärer. Braidotti utvecklar en syn på subjektet i tillblivelse, som lånar fritt från den franske filosofen Gilles Deleuze och den franske psykoanalytikern Félix Guattari och

deras idéer om Majoritet och minoritet.¹¹ Kvinna-i-tillblivelse beskriver de subjekt som finns i marginalen, som är historiskt definierade som ”det andra” och som inte stelnat i den maktgenomsyrade centrumpositionen som Deleuze och Guattari kallar för Majoriteten.¹²

Braidotti beskriver begreppet tillblivelse som icke-linjärt: ”Tillblivelse fungerar tidsmässigt vare sig linjärt eller sekvensordnat eftersom tillblivelseprocesser inte är förutbestämda av ett stabilt, centraliserat Själv som överser dess utveckling”.¹³ Detta är en kritik av subjektivitet som något som utvecklas kronologiskt: från barndom till vuxenhet, alltid bara åt ena hållet, ett subjekt i ständig utveckling och ”förbättring”. Nomadisk teori och dess fokus på icke-linjär rörlighet är en utmärkt utgångspunkt för att ifrågasätta åldersmässiga kategoriseringar och normativt vuxenskap. Flickskap i artikeln ses som en möjlig utgång, tvärs genom en vuxen stelnad uppdelning i kategorierna kvinna/man och barn/vuxen.

Även inom queerteori har ålder och livsförlopp dekonstruerats. Enligt Judith Halberstam måste man passera ett visst antal hållplatser i rätt följd och vid rätt tidpunkt för att kunna passera som vuxen. Denna process anses vara både ”viktig” och ”rimlig” för att kunna utvecklas och mogna på ”rätt sätt” och åt ”rätt håll”. Mot detta ställs en queer användning av tid och rum, framför allt i opposition mot familjeinstitutionen, heterosexualitet och reproduktion.¹⁴ Med utgångspunkt i medelklassens respektabilitet är det genom att frångå denna modell av organisering av liv där reproduktion, stabilitet och långsiktighet

är nyckelorden, som man kan prata om ”queer tid” och ”queer plats”.¹⁵ Sara Ahmed använder ”den raka linjen” för att beskriva orienteringen mellan dessa hållplatser i tid och rum.¹⁶ En linje som kan brytas när det icke-kronologiska flickskapet invaderar subjektet.

Vi läser Berglund med känslighet för det rörliga i hennes språk. Teman; det som återkommer och som vi koncentrerar oss på, ser vi som tillfälliga stabiliseringar. Varje återkomst innebär en förskjutning av något slag. Vi har också velat att den språkliga framställningen i artikeln ska samtala med Berglunds olika teman, tonfall och lekfulla krumbuktningar. Val av skrivsätt ser vi som en metod och som ett sätt att låta den skrivande situationen sippra in i analysen.¹⁷ Detta följer en rhizomatisk tankegång, också inspirerad av Braidottis nomadism; en luftmaska i skrift och tanke där möjligheten till skapandet av nya oväntade och icke-hierarkiska förbindelser mellan åtskilda fenomen kan florerera.¹⁸ Skrivandet i sig är ett görande, ett blivande. Därför har vi också låtit samtal om Berglunds texter, från en mejlkonversation, bryta in på några ställen i artikeln. Vi behandlar det som sker i orden som verkligt och uppskattar vägran att infinna sig inom papprets avgränsade, vita och fläckfria yta. Skrattet, rörligheten och det nomadiska är flickan. Detta är, som Laurel Richardson skriver, ”språk-i-användning”, att ”uttala världen” till dess existens.¹⁹ Att läsa innebär att lära känna, känna igen, att en lär känna sin Berglund. Vi känner oss fram. Det innebär inte att läsning och analys är godtycklig, tvärtom: läsningen är förankrad i

en kännande kropp, den använder sig av kroppens känslighet. Fingret som rör sig över en yta känner skillnad mellan glas och människohud och pälsen på en katt. Textens textur möter så läsningens taktilitet.

Berglund sammanfogar ord i nya, oanade figurationer. Genom ett sådant inkännande skrivande går det att höra, se och känna världen i nya dimensioner.²⁰ Ord får kroppsliga konsekvenser, gör märken på köttet, känns och syns. Att skriva är, som Cixous skriver, ”att beröra med ord, med läppar, med andetag, att omfamna med tungan, att slicka med själen, att smaka blodet från den älskades kropp, livet i sin avlägsenhet; att fylla distansen till bredden med begär; för att hålla den från att läsa dig”.²¹

Åldrande och yngande: nomadisk ålder, tid och plats

Här finns barndomsskildringar, skildringar som upprätthåller distansen mellan flickskap som det som är objektet för tillbakablicken och det vuxna subjektet som minns.²² Men med den nomadiska läsningen av Berglunds texter framträder ett ständigt blivande subjekt: ofullständigt, kontextbundet, tillfälligt och ideligen rörligt dyker flickskapet upp, inte som en representant för en åldersmässig och avslutad fas utan som tillfälliga öppningar i (den kanske vuxna, kvinnliga) karaktärens subjektivitet.

Maria Margareta Österholm skriver om flickskapet som ett alternativt sätt att definiera sin identitet när det kvinnliga framstår som alltför säkert, kompetent och helgjutet för att stämma in på

upplevelsen av självet.²³ Det helgjutna hos den vuxna femininiteten: det rationella, framåtskridande och målmedvetna hos

”Männen är sånt som egentligen inte finns/ förutom i perversa flickfantasier.”

en modern och kompetent kvinna är den form av subjektivitet som Berglund perforerar, skaver på och visar fram som en olustig allvarsfantasi om subjektet som allt igenom genomtänkt, rationellt och koherent. Braidotti framhåller särskilt bilden av vit (vuxen) femininitet som en korsväg där makt och maktlöshet samverkar på ett paradoxalt sätt, där den vita kvinnans privilegier, så som synlighet och möjlighet att representera Kvinnan, samt en självklar integrering i Majoritetskulturens centrum, också innebär varufiering och alienation.

För att inte fortsätta upprätthålla dikotomin vuxen och barn – en dikotomi som Majoritetens subjektskonstruktion i hög grad bygger på – måste allt barnsligt, flickigt och därmed problematiskt, lämnas i det förflutna. Denna kronologiska ordning vägrar Berglunds karaktärer att befatta sig med: flickskap hos Berglund är inget som vare sig har med biologisk ålder, kronologi eller det förflutna att göra. Subjektet åldras och yngas om vartannat.

I *Flicklekar*, en prosa- och diktsamling, som också är illustrerad med både teckningar och fotografier, är det flickor, i olika åldrar, som fantiserar och agerar, här finns ingen idealiserad, vuxen, heterosexuallitet: “Männen kan man inte riktigt se när de

sitter mittemot/ man behöver ensamhet och distans/ för att kunna älska deras ansikten/ känna deras kroppar.”²⁴ Bara i avskildhet kan flickor verkligen begära, men som kontrast till det svärmiska i den avståndskärlek Berglund beskriver, avslöjar hon maskuliniteten som konstruktion: “Männen är sånt som egentligen inte finns/ förutom i perversa flickfantasier.”²⁵ Det enda som existerar på riktigt är önskebilden. Detta begärande och kreativa subjekt, som kan konstruera världen framför sin blick, är inte en förledd stackars varelse, insvept i romantiska drömmar. Tvärtom är det fantasins kraft som skapar och formar hennes kroppslighet.

Verkliga män har ingen sådan makt eller sådant inflytande på Berglunds flickfigurer. Detta är något de formar antingen själva eller “sånt man viskar om/ flickor emellan”.²⁶ Sammankopplingen mellan “pervers” och flicka flyttar fokus från heterosexuell tvåsamhet – och från normativa föreställningar om komplementaritet mellan två vuxna - en man och en kvinna - till sexualitet och begär som något gränsöverskridande och närmast otillbörligt som helt överskrider föreställningar om flickor som passiva mottagare av andras begär.

Platsen, och förflyttandet mellan platser, är avgörande för det nomadiska flickskapet. I ett hotellrums avskildhet finns också utrymme för yngande processer, för lek och oordning av ett slag som närmast påminner om Pippi Långstrumps sorglösa förhållningssätt till den materiella världen omkring henne.²⁷ Här sker saker för första gången: “Och lägga sakerna hur hon vill; skorna i bidén, tallrikarna på golvet; på sådana platser som de aldrig varit förut”.²⁸ I

en av de otaliga korta berättelser som har det avskilda rummet i centrum blir ålder fullkomligt relativ storleken på ens säng: “Och så var sängen så stor, tänk att hon var så liten igen att hon drunknade varje gång hon skulle sova”.²⁹ Att vara på tillfälligt besök skapar också möjlighet att fly från allvar och ordning: “Ingenting måste tas på allvar när man lämnar in sin nyckel varje gång man går ut”.³⁰ Livet är helt utan kontinuitet och utan nyckel kan subjektet forma sin egen omedelbara framtid utan att någonsin behöva gå tillbaka till samma plats igen.

Barndomen som en avgränsad fas av bristtillstånd, ständigt övervakat av vuxna, ifrågasätts helt i novellen ”Incognito”. Här berättas om den femåriga flickan som ska gå och handla men istället utvandrar till Paris: ”Har man sagt A får man säga B... jag minns inte vem som bankade in den satsen i min skalle, men redan i min femåringshjärna revolterade jag mot den. Alfabetet är långt, tänkte jag, B leder till C och så vidare. Alltså blir man fast vid första bokstaven. Reser jag iväg slipper jag kanske traggla, tänkte jag.”³¹

Barndomen är inte annorlunda än vuxenskapet – bara mer kringskuren och full av pekpinneaktiga plattityder av typen ”har man sagt A får man säga B” samt, i fallet med flickan i ”Incognito”, ett par minst sagt hjälplösa föräldrar som skriver bevekande brev till Paris för att få sin dotter att flytta hem igen. Den femåriga flickan vill inget annat än att få vara ifred i sitt nya och svåra liv, hon gör sig oigenkännlig genom att förslaget klä ut sig med den vuxna kvinnans attribut: ”Fast jag gjorde allt för att vara incognito. Jag köpte till och med peruk, och började

använda högklackade skor, satte en mouche på kinden fast det var omodernt.”³² Att komma undan föräldrarnas förmaningar och deras handfallna försök att ta hand om berättarjaget, handlar i hög grad om språket: om att få definiera ordens betydelser på egen hand, genom att använda det och pröva dess tvetydigheter. Berättarjaget är inte nöjd med föräldrarnas, journalisternas och pedagogernas sätt att använda språket, men just detta språk fungerar som en smitväg:

Jag minns mycket väl den där dagen då jag skulle gå och handla för första gången. Stor Flicka nu, sa de och tog en bild av mig där jag stod med den lilla väskan iklädd bisamrättepälsen sydd på restbitar, med de små filtossorna på. Det var femhundra meter till handelsboden och jag var nervös, för jag visste att Paris låg i andra änden av världen.³³

Stor Flicka förstås av flickan själv i bokstavlig bemärkelse, så hon nöjer sig inte med att gå till affären. Stor Flicka tar sig ut i världen. Handlingskraft, beslutsamhet och möjlighet att själv ta hand om sig och utforma sin identitet så att hon själv ska kunna styra sitt liv – ålder är i novellen inte biologiskt utan en fråga om en dragkamp mellan de andras definitioner (i detta fall främst föräldrarnas) och ens egen definitionsrätt. För att undkomma åldersdefinierandet och få utforska egna sätt att forma sin identitet måste den femåriga flickan rymma, eller emigrera som hon själv kallar det. Tidningsrapporterna om denna remarkabla händelse blir en ytterligare möjlighet för berättaren att reflektera över språkets makt och samtidigt sjukförklara hela journalistkåren och dess sensationslystna ordanvändande:

Jag var det första barnet som utvandrade. Det fick jag också veta efteråt när jag bläddrade i gamla urklipp. Det förvånade mig, ja, tycktes vara en lögn, för jag hade stött på så många telningar bra mycket yngre än jag själv. Men jag börjar nu inse att de som skriver artiklar i tidningen lider av en sjuka som tar sig uttryck i att de måste böja alla adjektiv i superlativ. Största, första, bästa, värsta och så vidare.³⁴

Yngsta, hade kunnat tilläggas i uppradningen av adjektiv böjda i superlativ, för det är just åldern här som gör själva sensationen; den yngsta rymlingen, ett farligt element i en värld som vill undertrycka genom en ålderskronologisk ordning.

”Femårig flicka på rymmen!” Men det var bara början, sen blev det: Femårig flicka förslagen så det förslår! Hur klarar sig femårig flicka i Bois de Boulogne? [...] Femåringen har en hemlig plan, troligtvis är hon i maskopi med andra femåriga element.³⁵

Att emigrera och därmed ifrågasätta en åldersmaktsordning framträder här som något inte bara spektakulärt utan också farligt, ett hot mot en existerande social ordning. Här finns det en helt explicit kritik mot normer om vem som tar hand om vem och vem som är kapabel att klara sig själv, att vara ett subjekt. I sin förklädnad, med peruk och mouche, gör det berglundiska feminina subjektet det hon måste för att få frihet: hon rör sig, slingrar sig, smiter från vuxna plattityder. Rörligheten hör inte till en särskild ålder - vare sig friheten att emigrera eller tvånget att fly. Båda aspekterna är nödvändiga oavsett ålder. Femåringen vet mer om världen än hennes förtvivlade, men hjälplösa, föräldrar någonsin kommer att veta.

Under en stelnad mask av klassiska, men stereotypa tecken för vit, åtråvärd femininitet, ett filmstjärneansikte konstruerat för att betraktas och begäras, gömmer sig flickan och lyckas paradoxalt nog göra sig osynlig och skapa sig ett utrymme för subjektivitet och kreativitet.³⁶

Från: Kajsa Widegren
Ämne: början till dialog & frågor
Datum: 29 juni 2012 20.28.11 CEST
Till: Linnea Isberg

Vi läser ju ibland på olika sätt. Och jag tänker genast på ålder och på generationstillhörighet. Ibland är det någon text du finner upprörande och jag tycker är rolig, eller tvärt om. Och jag kan aldrig avgöra på förhand.

Andra veckan. Jag läser min egen text genom din ombearbetning. Upptäcker till min förtjusning att vi inte har fasta platser i rummet som vi sitter på. Jag gillar känslan av att det är rörligt, det också.

Från: Linnea Isberg
Ämne: Ilskan och arbetet
Datum: 4 juli 2012 22.08.49 CEST
Till: Kajsa Widegren

snabba tankar.

Idag blev jag ställd inför frågan om vad vi skriver om, av en okänd man. En fråga ställd från en plats där tolkningar inte får rum. Frågan provocerade mig,

och jag tänkte; "vi skriver om något så viktigt att du inte har tillräde, du kan inte förstå, inte utifrån den plats du ställer frågan, utifrån de förhållningssätt du upprätthåller när du granskande och misstroende, stundvis lyssnar, stundvis avbryter mig." Ilskan väcks, och den gör mig glad. Konkretiserar behovet av vårt arbete.

Och jag tänker; det är spännande att lära känna en person genom text.

Rumsligheter

Jag har lampan med mig under täcket. Det går bra att skriva och läsa härinne. Påminner om snökojorna man gjorde som barn. Stearinljuset, de tomma kaffeburkarna att laga mat i... Hur de än ropade stannade man kvar därinne. Tills de kom och släpade ut en: "Nu är du så god och kommer hem! Vet du vad klockan är! Du är ju alldeles genomfrusen!" [...] Sedan några månader har jag uppfört ett altare under denna filt – här finns mitt kontor också, öppetider dygnet runt. Det vill säga, så fort han kommit hem och somnat, läser jag upp.³⁷

Berglunds texter återkommer ofta till ett tema om rumslighet som ges olika betydelser; ibland som en isolerad trygghet, andra gånger som en flykt från en omvärld genomsyrad av vuxenhetsnormer. I citatet ovan, hämtat från *Raserier*, väntar jaget på att hennes man ska komma hem från sitt nattskift. Under filten slungas hon tillbaka till sin barndom, hon är, med Ahmeds ord, "out of line" och orienteras mot vissa, oväntade objekt medan andra hamnar utom räckhåll.³⁸ Jaget har gått vilse och på så vis avvikit från den givna riktningen. Här tar hennes kropp form genom kontakten med objekten runt henne; den gamla kaffeburken, stearinljuset, snön - och det är en skev form som upprättas, en vuxen kvinnas kropp som gått vilse bland ett barns skatter. Men materia inte bara formar jaget, utan påverkar även vilka riktningar som blir tillgängliga.³⁹ En allvarsam vuxenhetsnorm blir otillgänglig, och det annars så givna isärhållandet mellan materia och subjekt, vuxen och barn, kan inte längre lika oproblemiskt upprätthållas.⁴⁰ Gränserna mellan nu och då suddas ut av minnen som blir rent fysiska och tar över hennes kropp. Platsen under filten blir till "snökojorna man gjorde som barn", hon flyttas tillbaka men är ändå påtagligt kvar. Man kan säga att saker sker på fel sätt vid fel tid och på fel plats.⁴¹

I slutet av stycket blir det tydligt att jaget är införstått i sitt misslyckande med att skapa en vuxen identitet. Lekandet är något som hon gömmer undan från sin

man, ”så fort han kommit hem och somnat, låser jag upp”, för att inte bli misstänkliggjord. Men kanske detta främst handlar om att det under filten bara finns plats för en person. Med Ahmeds ord kan detta ses som en misslyckad reproduktion av orientering mot fel typ av objekt; jaget dras mot vissa objekt, i detta fall kojor och kaffeburken, men använder dem på fel sätt för att lyckas framstå som begriplig. Istället kastas tid och plats om, och jaget anammar sin queerhet.⁴²

I lika hög grad som jaget orienterar sig mot olika materia har även materia en rörelsepotential: ”Tapeterna i mitt rum blir allt våldsammare. Hästar, hjortar tjurar rusar runt i galopp för att bryta sig ut ur sitt mönster”.⁴³ Här tar sig djuren på tapeten ut från väggens platta yta och konfronterar jaget. Det liknar en form av fantasifullt lekande som borde tagit slut efter barndomen; en kvinna ska inte bygga kojor eller gömma sig under filter, i en vuxen värld är det materiella stilla och tyst. Men denna queera plats som jaget befinner sig på har inte utrymme för vuxenhet i sin totala instabilitet. Rummen och inredningen är ingen död materia som står kvar på sin plats, snarare agerar den och påverkar jaget i olika riktningar, gör vissa utgångar möjliga och andra onåbara.

Ålder görs i dessa citat i motsatt riktning jämfört med i novellen ”Incognito”, där den femåriga flickan är den som har kontroll över situationen, är ansvarsfull, mogen och erfaren. Här är det istället en flicka som fastnat, men som nu rör sig, i en kvinnas kropp; oförmögen eller ovillig till mognad och seriositet. Utklädningsritualer sker även här, nu i syfte att lugna sin man med vuxenhet, eftersom ”Han blir orolig av mina ljusa ögonbryn, söker i ansiktet efter något. Är de däremot svarta och stränga kan han genast sluta ögonen”, för att sedan krypa tillbaka in under filten.⁴⁴ Jaget försöker framställa den vuxna femininitet som hon vet är önskvärd, samtidigt dagdrömmer hon om en annan verklighet: ”Om han vore min häst skulle vi vara långt borta vid det här laget. Om han vore min häst skulle jag kyssa den svettiga bringan och viska ömma namn i örat” - i smyg väljer hon en annan riktning att gå än den allvarsamma.⁴⁵

De levde i texterna. Vad kan man säga om det? Det finns människor som lever i sina organ, andra som stannar i sina sommarstugor hela tiden. Eller inte går ut ifrån badrummet. Åter andra bor på tåg och reser oupphörligt genom världen. Men de här, de levde i texterna och mådde nästan bra, även fast det inte var särskilt hälsosamt, men vem ska vara vid liv även nästa år. Det är väl huvudsaken att man har en plats att finnas på innan man ska upphöra.⁴⁶

Vid sidan av det faktiska rummet som skrivs fram i många av Berglunds texter, skapas även ofta ett metarum, ett textens rum, där ord, tolkning och känsla skaver mot varandra. Här är det själva texten som huserar och agerar, subjektet blir använt

av språket. Skavet mellan tolkningar, ord och känslor förskjuter språket från en position som död materia, till att ha agerande, livskraftig potential. Här skapas fickor i tiden, möjliga att befinna sig i under korta stunder.⁴⁷ Och ofta verkar texten vara ett mer behändigt rum att befinna sig i än det fysiska: ”Det är väl huvudsaken att man har en plats att finnas på innan man ska upphöra”. Och det är väl just så, inte konstigare att leva genom texterna än genom något annat.

Detta metarum kan liknas vid Braidottis ingenmansland, ”en plats mittemellan zoner där alla band är upplösta och tiden sträcker ut sig till en form av ett fortsatt ‘nu’. Oaser av ett icke-tillhörande”.⁴⁸ Ett utrymme fränkopplat normativa regleringar och tankar. Det är en plats utanför tid och rum, oupptäckt, där Berglund och hennes karaktärer går vilse om och om igen. Här kan något oförutsett ske; den normativa reproduktionen som upprätthåller den heteronormativa ordningen och ser till att vi hamnar i rätt led och riktar oss åt rätt håll, förskjuts.⁴⁹ Denna förskjutning skapar en förhoppning och en möjlighet till nya intryck, nya linjer och till och med nya kroppar.⁵⁰

Ordlekarna har lekt färdigt, de har stillnat nu och jag hör dem krypa in i sina hörn. [...] Hur högt kan ord hoppa? Inte många har ställt sig den frågan skulle jag tro och de har rätt. Svaret måste vara värre än döden. För döden är snäll jämfört med orden som hoppar genom fönster och betong.⁵¹

När texter själv agerar kan ord bli något att passa sig för, rätt vad det är kan de vända en ryggen och leva sitt eget liv, göra sina egna avvägningar utan minsta hänsyn till dig. I stycket ovan är orden närmast materiella och äger agens med oanad potential som man ska vara försiktig med att utmana. Jaget får hålla sig undan när orden är framme och leker, för det är tydligt att detta är ordens domäner. Och när frågan om vad som skiljer en riktig författare från en falsk ställs i en av Berglunds texter svarar hon enkelt: ”De förkomna sidorna. En författare vars sidor spårlöst försvinner är av den äkta sorten. Den som alltid hittar vad han söker, har ordning på sina papper som det heter, kan inte vara äkta. Ty det skrivna ordet är levande, det mest levande som finns, därför försvinner ord, sidor, hela böcker, ibland författaren själv spårlöst.”⁵²

Det finns i Berglunds författarskap inga tydliga gränsdragningar mellan skrivande, agerande, ord och jaget, allt tillåts påverka och inverka på varandra. Det är ett undersökande av hur det queera rummet kan ge potential till sådant som annars inte skulle få plats inom det vita papprets avgränsade yta. Det är inte enbart tematiskt, utan även stilistiskt som Berglunds texter bryter mot ”den raka linjen”. De föreställningar om levnadsöde och livsförlopp som den bekännelseletterära läsningen av Berglund lutar sig mot är en struktur som förutsätter

framåtrörelse och mognad. I Berglunds texter är berättelserna strukturerade på ett annat vis; cirkulerande, upprepande, hoppande och trotsigt.⁵³

Postmoderna skrattspeglar och kreativa lekar

Jag är ingen författare. Jag är en huvudfigur/ i någons mycket subtila roman. Jag försöker förgäves uttrycka mig/ fånga in de andra/ berätta världen/ men det är någon annan som hela tiden glori på mig/ och får mig att dansa/ mellan städer, hotellrum, älskare och stränder utan sol [...] Varför skriver han inte sin stora bok snart!/ så jag sen får vara ifred och tänka och skapa/ och se själv. [...] Än så länge.../ med min penna i handen och mitt rena block framför mig/ ser jag löjligare ut än om jag bar hatt.⁵⁴

Anne-Marie Berglund har sin mest aktiva period som författare i en tid då protester mot traditionella strukturer tar sig teoretiska uttryck; postmodernism och poststrukturalistisk teori är exempel på detta. Berglunds författarskap förhåller sig till den postmoderna dekonstruktionen på ett dubbelt sätt. Hon dekonstruerar genom en ironisk hållning; särskilt relationen författare och text visar hon fram som ett ständigt pågående metaprojekt - ett skrivande som handlar om skrivandets villkor - om konstruktionen av texten men också konstruktionen av författarpositionen. Samtidigt som Berglunds texter alltså är en del av en dekonstruerande tanketradition är de också, lika mycket, *inte* en del av denna kritiska rörelse. Här finns ett spänningsförhållande, där Berglund skildrar effekterna av att bli utspottad, utstött. Hennes texter förhåller sig ofta till svårigheter för kvinnor att inta en författarposition.

I stycket ovan, från *Flicklekar*, hindras jaget från att skriva, istället skrivs hon av någon annan, någon som tycks kasta omkring henne såväl känslomässigt som geografiskt, så att hon framstår som en riktig äventyrska. Tonen är förlöjligande – både mot ”han” som glori och skriver sin stora bok, och mot jaget – oförmögen att slita sig loss från att vara den där ”huvudkaraktären” och in i sitt eget skapande. Någon självklar författarposition finns alltså inte för dessa subjekt att inträda i. Offentlighet, synlighet och kön, dessa aspekter framträder som de mest problematiska när det gäller att bli ett skrivande, författande subjekt. I vissa texter förekommer förväxlingar mellan person och text och mellan kvinnlig författare och kvinnlig prostituerad på ett mer och mer uppskruvat sätt - som i en novell, utan titel, också från *Flicklekar*; hållen i en lättsam, konverserande ton:

Gör vad ni tycker är bäst, jag är en offentlig person ser ni väl, en s.k. femme public, som man nästan kunde kalla för gatuflicka en sådan här dag, en sådan

som visar själen och låren med samma blyga övermod. Det är väl därför alla hälsar. En del på själen, andra på låren... för mig är det där samma sak, tycker man inte om det ena erbjuder jag det andra. [...] Ja, promenad är promenad, då är man inte på väg någonstans utan spatserar som om man hade ett parasoll och en liten vit hund som är så söt, så söt. Visst är det mera poesi än att vandra med pennan över ett vitt papper. ”Nej ni misstar er min herre, visst är jag lika vulgärt sminkad som en sån, men jag är en dikt. Och dessutom gratis.”⁵⁵

Här tematiseras författandets och kroppens exponerande inför välvilliga, nyfikna blickar, men också sexualiserande blickar som läser in den prostituerades ekonomiska relation i det enkla faktum att denna kvinna rör sig i det offentliga rummet. Som förklädnad använder jaget sig av en fantasi om parasoll och sällskapshund, möjligen ett slags respektabilitetens och oskuldsfullhetens skydd mot gaturummets blickar. I slutändan är subjektet inte ens en kvinna, utan en dikt. En promenad i stadens rum lämnar lika poetiska spår som pennan över pappret. Och ingen ekonomisk transaktion besudlar hennes oskuldsfullhet. Dikten är gratis, en gåva från henne till världen. Samtidigt präglas berättelsen av en spetsfundig ironi – mot alla de som betraktar och begär, mot normer som kringskar kvinnors rörelsefrihet i det offentliga rummet, i konkret såväl som i överförd bemärkelse, det vill säga en litterär offentlighet. I citatet från styckets inledning, från dikten ”Någons huvudfigur”, finns en mer sorgsen ton, men också löjet i exponerandet: ”med min penna i handen och mitt rena block framför mig/ ser jag löjligare ut än om jag bar hatt”.

Berglund visar alltså hur den postmoderna, dekonstruerande rörelsen, som så beredvilligt visar fram författandet som konstruktion samtidigt upprätthåller maktrelationer där mannen och allvarskulturen är norm. Den kvinnliga författaren framstår som lättsam, ofarlig, oskuldsfull – men knappast allvarlig. Allvar är manligt konnoterat, liksom allvarliga praktiker, som vetenskap och kreativt skapande. Anna Lundberg, som undersöker det groteskt komiska - en kroppslig, gapskrattande och omformande rörelse som ignorerar hierarkier och dikotomier snarare än ironiserar - beskriver relationen mellan allvars- och skratkulturer så här:

Denna längtan efter solida grunder, allvaret som måttstock och norm, den hierarkiska skillnaden mellan skrat- och allvarskultur gör sig gällande på många områden: i konstkulturen, i det offentliga rummet, i relationssammanhang (där en seriös kärleksrelation oftast betraktas som någonting av godo och en oseriös relation framstår i det närmaste som någonting suspekt), i politiska sammanhang och i akademiskt skrivande.⁵⁶

Berglunds underminerande av maskulint konnoterade allvarskulturer förstår vi som ett sätt att skapa en möjlig röst och plats som kvinna och författare. Hon, och många med henne, tar postmodernismen på orden och ifrågasätter Stora Berättelser och Stora Berättare.⁵⁷ Ofta riktar Berglund sin ironiska blick mot psykoanalysen, historiskt präglad av könade läkare/patient-positioner och ytterligare ett av de teoretiska stråk som Berglunds författarskap tycks förhålla sig aktivt till med sina lekfulla rollspel. Och även här är det författandet som står på spel.

Psykoanalytisk teori och praktik har länge haft ett konfliktfyllt förhållande till kvinnors skapande och premierat relationen man–kreativitet. I Berglunds texter undersöks psykoanalysen både som teori, läsart och diagnosmatris – och dessa aspekter trasslas ständigt samman, som i brevet till Jürgen i inledningen till denna artikel. Det handlar om att patologiseras och förklaras galen och om att delvis bekräfta denna manliga blick. Bli en skrattspegel. Men också att bli tillrättavisad av en överhet, nedtryckt och tillsagd. Referenser till hysteridiagnos, analytikerns blick och tal och dess överväldigande inflytande på konstruktioner av kvinnlighet, särskilt kvinnlighet som är relaterad till kreativt skapande, förekommer i hela Berglunds författarskap.⁵⁸

I *Dam med dåligt rykte på sin vanliga runda* beskrivs två olika besök på Salpêtrièresjukhuset, det sjukhus som blivit känt för att läkaren Jean Martin Charcot offentligt visade upp så kallade hysterikor under andra hälften av 1800-talet. I Berglunds texter, som utspelar sig i slutet av 1900-talet, existerar doktor Charcot fortfarande, fast han är bara närvarande i sin frånvaro: i själva verket är han på semester med sin ”favorittoka”.⁵⁹ Kopplingen till skrivande är svår att ta miste på när berättaren beskriver sina besvär för ett biträde på sjukhuset:

- Det gäller den röda tråden... Biträdena ser obehagligt berörda ut.
- Har den, hm, har den brustit? Jag svarar inte öppet utan ser bara menande ut.
- Ni får ändå vänta på er tur som alla andra (det är mycket tal om tur i de här kretsarna)
- Tror ni att den kommer?
- Vi antecknar bara fakta.
- I så fall kanske ni vill höra om min realismus?
- ”Realismus infekterad.”
- Och glädjen är borta.⁶⁰

Den kvinnliga författaren kommer alltså till sjukhuset Salpêtrière för att få hjälp i litterära frågor och i replikskiftet förstås de litterära problemen som kroppsliga fenomen: den röda tråden har ”brustit” och realismen är ”infekterad”. Brustit är i

sammanhanget uttalat med tvekan som om detta vore en särskilt känslig detalj, rentav intim; en fråga svår att ställa. Samtidigt är biträdena med sina block bara tjänare i verklighetens, vetenskapens, tjänst, de ”antecknar bara fakta” helt utan värdering eller andra subjektiva synpunkter.

Vetenskapen är något allvarligt, lika allvarligt som kroppsliga sjukdomar, och skrivande som praktik är något som skall tillhöra vetenskaperna, inte något vilken toka som helst kan sysselsätta sig med. Det krävs inte mer än en snabb blick av doktorn, senare i berättelsen, för att konstatera att den kvinna som söker hjälp inte kan hjälpas på annat vis än att bli tydlig, läsbar, snäll och agera efter normerade förväntningar.⁶¹ Med psykoanalysens praktik och teori som kontext framträder i denna novell bilden av en kvinna som har mycket nära till att patologisera sig själv och sitt skrivande och underkasta sig den mäktiga diskurs som psykoanalysen är och har varit.⁶² Men texten är också ironiserande och lekfull på ett sätt som pekar på litterära smitvägar från en stelnad kvinnokonstruktion.

Berglund använder sig ofta av det postmoderna lekandet som en metod i sitt skrivande. Att ”lek” har en mängd betydelser och används parallellt på många olika sätt gör begreppet rörligt och konstruktivt.

I Berglunds författarskap förekommer minst tre olika betydelser, och säkert fler: associationen mellan lek och flickighet, lek som dekonstruktion och lek som erotik. Det är något hennes karaktärer längtar efter, ett förhållningssätt, en mellanmännisklighet där den bedömande blicken och definierande ordningen kan upphävas, tillfälligtvis.

Ibland sammanfaller lek med att hänge sig åt fantasier, leken är då ett flickskapande som plötsligt dyker upp och underminerar den vuxna ”verkligheten”.

Viktoria Jäderling och C-M Edenborg skriver om fantasierna hos Berglund i förordet till novellantologin *Perversioner*: ”Den frihetstörstande fantasin söker sig till avvikelsena för att uppfinna nya njutningar, om man ska tro Anne-Marie Berglunds drömska berättare [...] man kanske aldrig vaknar upp, man kanske redan har blivit en annan.”⁶³ I novellen ”Oneiros”, som är Berglunds bidrag till antologin, beskriver hon de erotiska fantasiernas sprängkraft och omvandlingspotential: ”Oneirism är inte att leka med, det är dagdrömmarna som leker med dig, till det bittra slutet.”⁶⁴ Att släppa lös det som befinner sig i gränslandet mellan inre och yttre - dagdrömmar och fantasier - kommer att göra om subjektet, dra med det på en annan resa, en annan rutt, än den från början tänkta. Just så fungerar lek också som frihet samtidigt som den är känslig för att livets realiteter ska stoppa dess rörelse, avslöja inlevelsen som rollspel. Leken är skör och plötslig: ”Där har jag glömt, där har jag fantiserat, hoppats. Där har jag alltid sett så vacker ut när jag sett mig i spegeln, inte alls som hemma och jag har kunnat leka ‘Allt-är-möjligt-leken’.”⁶⁵

Avslutning

Den affirmativa och kreativa processen av att omvandla, underminera och förändra förtryckande strukturer börjar och slutar enligt Braidotti i den materiella, levande och begärande kroppen: ”Det är på detta

vis som nomadisk politisk teori om tillblivelse även är en teori om åtrå, då den enda möjliga vägen för att kunna fortgå i denna process är att vara attraherad av förändring, att begära den, så som man vill ha den man åtrår – kroppsligt”.⁶⁶

Kreativitet har en framträdande roll i Braidottis nomadiska teori; kreativitet som en del av en feministisk kritik och ett feministiskt skapande av nya, ännu inte stelnade former för subjektivitet. Det handlar om ett nomadiskt skapande av alternativa subjekt, med möjlighet till ständig omformulering, flyktvägar och gömställen. I Berglunds texter lånar dessa rörliga subjekt ofta flickans och flickskapets många skiftande skepnader. Texterna tar krumsprång och dyker upp där de vill, de vandrar ständigt vidare och blir aldrig bekväma.⁶⁷ De rör sig bort från vuxennormens kvävande utrymmen. Skrivandet framträder som en tydlig aktivitet, ett görande. Den obekymrade rörligheten står i motsats till allt vad vuxenhet vill hålla sig i: stabilitet, säkerhet, trygghet, förutsägbarhet. Därför är kreativitet och rätten till skapandet ett så viktigt feministiskt tema, som vi ser ständigt återkomma i Berglunds texter. Smitandet kan vara att inte hålla sig till ämnet, att låta en ”stream-of-consciousness”-artad rörelse vara en texts enda - lekfulla - struktur.

Det finns en stark feministisk tradition inflätad i Berglunds projekt: att göra plats att tala och skriva ifrån, att underminera den litterära kultur som marginaliserar och omöjliggör för kvinnor att vara författare (utan att omedelbart ses som transparenta företrädare för sina egna liv) men som inte underkänner den starka kopplingen mellan skrift, drift, kropp och känsla.⁶⁸

Från: Kajsa Widegren
 Ämne: snubbla värdigt?
 Datum: 20 juli 2012 01.25.22 CEST
 Till: Linnea Isberg

Det är något som svävar med ordet ”värdighet”. Det har inte riktigt fötterna på marken. Jag känner plötsligt att jag vill skriva fram en feministisk flickfiguration! Att hon, hon kan snubbla värdigt: hon har fötter som nästan når ner till marken när hon sitter på stolen och väldigt rak rygg. Hon fnissar värdigt.

När hon blir stor vill hon bli ett barn. Hon kryper hellre under bordet än tar den tråkiga vägen runt. Hon kan uttrycka sig mycket exakt när hon pratar om skalbaggar och myror. Hon kan bli svart i blicken. Lekarna är mystiska, omständiga och hon överger dem med en axelryckning när det är dags att gå till jobbet. Där låtsas hon att hon jobbar i affär fast hon i själva verket är sophämtare. Hon har en oklanderlig känsla för rättvisa.

Inga åldrar är de rätta. Det finns helt enkelt inget centrum, bara en viss plats utifrån vilken en större eller mindre del av det förflutna kan veckla ut sig som en duk i gräset. Minne: att glömma att glömma (I forgot to forget) jag kom ihåg att minnas. Men det är ju inte det förflutna och det vi tar med oss därifrån som är det viktiga utan de berättelser vi ännu inte berättat. Vi tror att vi ser en stig men det var en berättelse som slet sig och rullade ut sin långa röda tråd och nystanet försvinner ner bland stenar och stjärnor. Ingenting ligger där vi la det.

Från: Linnea Isberg

Ämne: ett /o/värdigt avslut

Datum: 9 augusti 2012 14.03.48 CEST

Till: Kajsa Widegren

Jag letar efter flickor som kan bära mig, lära mig. Orientera mig i rätt riktning. Jag finner henne bland bokraderna på biblioteken, och i de sårbara minnena från en svunnen tid. Hon är Cixous' flicka mellan avsky och saknad. I gutturala vrål, i försök att finnas på rätt sätt och vara säker på sin egen bild i spegeln, vara säker på känsla av något verkligt och överkligt. Vara säker på att det döda bara är ruttet kött, och inte en *någon*. Hon är farmor som vrålar, för hon är ett djur - Djuret - på vakt vid dörröppningen. Djuret som söker svar på det svåra livets gåtor, söker svar på frågan 'varför', och ständigt återkommer bara svaret "'inuti!!' 'Titta inunder! Se efter och kolla upp, eller ner, eller jag menar 'se inåt för guds skull!'" Någonstans, inuti ljuden av bokstäver blir vi till. Djuret står på lut, innanför. Inuti.

Hon är Berglunds flicka under bordet som i upproriska tillstånd lurar sina medbrotslingar. Där knyter dom ihop de vuxnas skosnören, skrattar högt när alla stånkandes faller ner i en hög på varandra, med svettpärlor glänsandes på pannan och ilsket röd färg på halsen..

Då ställer hon sig på toppen, blir en "Herre På Tälpan" och skriker ALLA LYDER MIG.

I stillsamma vrån, i höga skyn, runtomkring, i ljudet av flugor i öronen, i brasen, i luften, är det hon. Och sen? Är du. Och vi. Tillsammans; en enhet.

Hon är jag framför en skärm, med slitet hår och trötta ögon. Hon är du bredvid mig som säger "Ting blir inte gjorda utan hårda slag. Tankar blir inte tänkta utan kraftiga stötar ut! ut! AH!"

Hon är flugorna som vandrar runt på skärmen, vill redigera bort ord. Lägga till andra. Men, SMACK! och sen, puts väck! Ibland pressas något segt, gult och kladdigt ut ur den lilla kroppen. Hur får det ens plats något i en så liten kropp?!! Det gör mig frustrerad att tänka kring litenheter, fullkomliga litenheter.

Fullkomligt frustrerad. Fruktansvärt. Och SPLASH! p l a t t

Noter

- 1 Donna Haraway: "Situated Knowledges: the Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Gender & Science Reader*, Muriel Lederman & Ingrid Bartsch (red.), Routledge 2001, s. 182.
- 2 På så sätt liknar Berglunds flickkaraktärer de skeva flickor som Maria Margareta Österholm skriver om i *En bok om flickor och flickforskning*, Anna-Karin Frih & Eva Söderberg (red.), Studentlitteratur 2010 och i sin avhandling *Ett flicklaboratorium i valda bitar. Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980 till 2005*, Rosenlarv Förlag 2012.
- 3 Hanna Hallgren, "En queer introduktion till texten *Gränslösa hundar*. Om queer-teori, performativitet och subversiva repetitioner i skönlitterära, kritiska och vetenskapliga texter", *Kvinder, kön & forskning* 2013:1 s. 52-7. Hallgren menar att textuellt experimenterande kan vara en riskfylld aktivitet, då respektabilitet, prestige och trovärdighet ofta står på spel. "På en författarnivå kan bristen på performativa textuella uttryck inom queerforskningen förstås förklaras genom en mångfald faktorer, såsom en forskares rädsla att börja tala utanför diskursen och dess ordning, eftersom ett förvildat utmarkstal medför risk att gå miste om vetenskaplig legitimitet." Samtidigt betonar hon vikten av ett "poetiskt, processorienterat och reflexivt akademiskt skrivande" då hon menar att det ger möjligheter till att "studera, gestalta och poetiskt teoretisera de punkter vid vilka "intellekt" och "affekt" möts för att tillsammans skapa kunskap." Verket som studeras måste ständigt omprövas då det aldrig är stilla. Det är här vi tar vid, kring de rörliga texterna, och flickornas flängande mellan Berglunds boksidor.
- 4 Lena Malmberg: "Att skriva sig fri. Bekännelseromanen som 1970-talets nya genre", *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, På Jorden: 1960 - 1990*, Unni Langås och Lisbeth Larsson (red.), Wiken 1997, s. 176. Här står det om Anne-Marie Berglund under rubriken "Erfarenhetslitteratur", ett begrepp som ligger nära "bekännelselitteratur" och "självbiografi". Beskrivningen är minst sagt dystert: "Ännu mörkare skildras detta av Anne-Marie Berglund (född 1952) som i flera noveller gestaltar en destruktiv, ofta våldsam, sexualitet. [...] Det moderna kvinnliga jaget tycks vara fångat i en förstelning och handlingsförflamning som extasen visserligen kan rubba men aldrig förändra." Detta tycks också vara den dominerande läsarten i recensioner av Berglunds verk samt i intervjuer med henne.
- 5 Maria Jönsson, *Som en byracka. Självbibliografi, estetik och politik i Agneta Klingspors författarskap*, h:ström 2006. Jönsson använder Michel Foucault när hon söker bekännelsegenrens genealogi i hans teori om subjektivering och subjektskapande genom olika bekännande praktiker: den juridiska, den religiösa, den moraliska och så vidare.

- 6 H el ene Cixous: "Coming to Writing", *Coming to writing and other essays*, Deborah Jenson (red.), Harvard University Press 1991, s. 36-9.
- 7 Se exempelvis Jeanette Sundhall: *Kan barn tala? En genusvetenskaplig unders okning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*, Institutionen för kulturvetenskaper 2012 och Kajsa Widegren: *Ett annat flickrum. Kön, ålder och sexualitet i Maria Lindbergs, Anna Maria Ekstrands och Helene Billgrens flickbilder*, Mara Förlag 2010.
- 8 Anna Lundberg: *Allt annat än allvar. Den komiska kvinnliga grotesken i svensk samtida skrattekultur*, Makadam Förlag 2008, s. 26.
- 9 Anne-Marie Berglund: *Raserier*, Bonnier Alba 1994, s. 9.
- 10 Anne-Marie Berglund har även givit ut diktsamlingarna *Luftberusning* (1977), *Mellan extas och fångenskap* (1978), *Staden vid Gränsen* (1987), *Kvinnorna klär sig till brudar i  r* (1990) *Episoderna: 33 reseminiatyrer. Jag vill stå tr d nu. Dikter* (2000) samt romanerna *Dansa min flicka* (1989) och *Breven till mamma* (2005).
- 11 Rosi Braidotti: *Nomadic Theory. The portable Rosi Braidotti*, Columbia University Press 2011, s. 28.
- 12 Braidotti 2011, s. 28.
- 13 "'Becoming' works on a time sequence that is neither linear nor sequential because processes of becoming are not predicated upon a stable, centralized Self who supervises their unfolding", Braidotti 2011, s. 35.
- 14 Judith Halberstam: *In a Queer Time and Place. Transgender Bodies, Subcultural Lives*, NY University Press 2005, s. 1.
- 15 Halberstam 2005, s. 4-7.
- 16 Sara Ahmed: *Queer Phenomenology. Orientations, Objects, Others*, Duke University Press 2006, s. 5-8.
- 17 Andra som också arbetar med skrivande som metod i svensk genusforskning  r Anna Lundberg 2008, Hanna Hallgren, *N r lesbiska blev kvinnor. Lesbiskfeministiska kvinnors diskursproduktion rörande kön, sexualitet, kropp och identitet under 1970- och 1980-talen i Sverige*, Kabusa 2008, samt Hallgren 2013, Österholm 2012, Annelie Bränström  hman: "Show some emotion! Om emotionella läckage i akademiska texter och rum", *Tidskrift för genusvetenskap* 2008:2 s. 22. Se också Nina Lykke: *Genusforskning. En guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, Liber 2009.
- 18 Rosi Braidotti: *Metamorphoses: Toward a Materialist Theory of Becoming*. Polity Press 2002, s. 173.
- 19 Laurel Richardson: "Writing as a Method of Inquiry". *Handbook of Qualitative Research*, Norman Denzin & Yvonna Lincoln (red.), Sage 2000, s. 923.
- 20 Richardson 2000, s. 933.
- 21 "Writing to touch with letters, with lips, with breath, to caress with the tongue, to lick the soul, to taste the blood of the beloved body, of life in its remoteness; to saturate the distance with desire; in order to keep it from reading you" Cixous 1991, s. 4.
- 22 Särskilt i *En  dets g nstling*: Både "Poeten, flickan och den galna katten eller Hennes första m te med Poesin" och den d r p  följande "H lsa p  hos dom" beskriver flickor i d tid, med tillbakablickande berättare. Se Anne-Marie Berglund: *En ödets g nstling*, Alba 1980.
- 23 Österholm 2010, s. 138.
- 24 Anne-Marie Berglund: *Flicklekar*, Alba 1983, s. 29.
- 25 Berglund 1983, s. 29.
- 26 Berglund 1983, s. 29.
- 27 Se Ulla Lundqvist: * rhundradets barn. Fenomenet Pippi Långstrump och dess förutsättningar*, Rabén & Sjögren 1979 samt Mia Österlund: "L ngstrumpan var århundradets maktflicka", *Naistutkimus Kvinnoforskning* 2002:1, s. 63-6.
- 28 Berglund 1983, s. 22.
- 29 Berglund 1983, s. 24.
- 30 Berglund 1983, s. 23.
- 31 Berglund 1994, s. 17.
- 32 Berglund 1994, s. 16.
- 33 Berglund 1994, s. 19-20.

- 34 Berglund 1994, s. 15.
- 35 Berglund 1994, s. 16.
- 36 Braidotti 2011, s. 43-8.
- 37 Berglund 1994, s. 21-23.
- 38 Ahmed (2006) menar att våra vägval aldrig är fria eftersom vi alltid följer de vägar som finns synliga för oss och som redan är upptrampade. Men vi kan också råka gå vilse, eller medvetet avvika från den upptrampade stigen. Att vara "out of line" är att avvika, att vara otajmad i tid och desorienterad i rum. Det kan ses som ett motstånd, i detta fall mot vuxenhetsnormer och förväntningar.
- 39 Ahmed 2006, s. 54.
- 40 Ahmed 2006, s. 162.
- 41 *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet*, Fanny Ambjörnsson och Maria Jönsson (red.), Makadam Förlag 2010, s. 9.
- 42 Ahmed 2006, s. 54.
- 43 Anne-Marie Berglund: *Dam med dåligt rykte på sin vanliga runda*, Alba 1991, s. 53.
- 44 Berglund 1994, s. 22-3.
- 45 Berglund 1994, s. 23.
- 46 Berglund 1991, s. 101.
- 47 I *Nomadic Subjects. Embodiment and sexual difference in contemporary feminist theory*, Columbia University Press 1994, s. 18-9, diskuterar Braidotti vikten av rörelse och platser som befinner sig mellan olika stabila punkter, såsom flygplatser och tågstationer men även hotellrum som hyrs ut för dagen. Hon menar att dessa platser är en viktig del av det nomadiska skrivandet och varandet. På platser som dessa får tid en annan betydelse, gränser upphör och nya regler och normer kan skapas för dessa specifika "mellan"platser. Tiden står still, eller har den bara upphört eller kanske aldrig funnits? Rummet har expanderat och blivit ett icke-rum, regler och normer vänds upp och ner, skapas om för att platsa i ett ingenmansland.
- 48 "In between zones where all ties are suspended and time stretched to a sort of continuous present. Oases of nonbelonging, spaces of detachment. No-(wo)man's land." Braidotti 1994, s. 18-9.
- 49 Rumslighetens potential och begränsning för normativt och icke-normativt flickskap diskuteras vidare i Widegren 2010 och Österholm 2012.
- 50 Ahmed 2006, s. 62.
- 51 Berglund 1994, s. 11.
- 52 Anne-Marie Berglund: *Dagen då jag tog ledigt från romanen: metoder*, Lejd 2002, s. 137.
- 53 Maria Jönsson: "'Det släpar efter i mig. Osamtidigt åldrande i Kerstin Thorwalls författarskap'" i *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet*, 2010, s. 28.
- 54 Berglund 1983, s. 30.
- 55 Berglund 1983, s. 36-7.
- 56 Lundberg 2008, s. 24-6.
- 57 Andra författare och konstnärer i den lekande, situationistiskt anstrukna, postmodernismen och det ironiska gäckandets normkritiska tjänst: Kristina Lugn, Marie-Louise Ekman, Carl-Johan De Geer och varför inte den situationistiska rörelsen.
- 58 Se till exempel Karin Johannisson: *Den mörka kontinenten. Kvinnan, medicinen och fin-de-siècle*, Norstedts 1994, s. 231-42 för en redogörelse för associationer mellan kvinnlighet, kvinnors sjuklighet och kvinnors skapande.
- 59 Berglund 1991, s. 51.
- 60 Berglund 1991, s. 95.

- 61 Cixous 1991, s. 32-3.
- 62 I artikeln "What is an Author?" dekonstruerar Michel Foucault "Författaren" och föreslår begreppet "författarfunktion" för att beskriva relationen mellan upphovsperson, text och läsare. "What is an Author?" finns omtryckt i till exempel *The Art of Art History. A Critical Anthology*, Donald Preziosi (red.), Oxford University Press 2000, s. 321-34.
- 63 C-M Edenberg och Viktoria Jäderling: "Inledning", *Perversioner. 12 noveller om avvikelser*, C-M Edenberg och Viktoria Jäderling (red.), Vertigo förlag, 2003, s. 9.
- 64 Anne-Marie Berglund: "Oneiros" i *Perversioner. 12 noveller om avvikelser*, 2003 s. 27.
- 65 Berglund 1980, s. 50.
- 66 "It is in this sense that a nomadic political theory of becoming is also a theory of desire: the only possible way to undertake this process is to actually be attracted to change, to *want* it, the way one wants a lover - in the flesh." Braidotti 2011, s. 34.
- 67 Braidotti 1994, s. 16.
- 68 Lykke 2009, s. 196.

Nyckelord

Ann-Marie Berglund, ålder, flickskap, rumslighet, nomadism, queer tid, reflexivt skrivande, skönlitteratur

Kajsa Widegren

Göteborgs universitet
 Inst för kulturvetenskaper
 Box 200
 405 30 Göteborg
 kajsa.widegren@gu.se

Linnea Isberg

Beväringsgatan 13
 415 05 Göteborg
 ylvaisberg@gmail.com